

Zkušenost a nové

Zkušenost je ex definitione (aspoň v obecném povědomí) záležitostí toho, co se už stalo, k čemu došlo. Odtud běžně chápeme, že dobrá zkušenost vede k opakování, zlá zkušenost k úsilí se něčemu podobnému vyhnout. Závažným problémem je ovšem vztah zkušenosti k tomu, s čím nemáme zkušenost ani dobrou ani zlou: jsme pak odsouzeni k jednání a chování pouze nahodilému? Právě ze zkušenosti víme, že tomu tak není; tou základní chybou je onen předpoklad, že se zkušenost může týkat pouze toho, k čemu už došlo a co je tedy minulostí. Tento předpoklad je totiž s jakousi samozřejmostí interpretován tak, že se zkušenost může týkat pouze toho, co je už pryč, co už není aktuální. Obvykle se zapomíná, že ta minulost nespočívá jen v tom, co už je pryč, ale že se může týkat také toho, co tehdy jakoby přicházelo, co se tehdy jakoby otvíralo a co ukazovalo už tehdy do budoucnosti. A tato tehdejší budoucnost se celá přece nestala minulostí – jaká by to byla budoucnost, která by každým okamžikem kompletně mizela jako dým nebo mlha? Zkušenost se týká, případně může týkat také tohoto přicházení: může to být zkušenost s přicházejícím novým. A tato zkušenost se týká něčeho jiného než toho, že se každé „nové“ rychle stává starým a že pomíjí. Zkušenost s novým je především zkušeností s přicházením nového – a to přicházení nemusí být nutně – ani ve zkušenosti – ponecháváno v minulosti. Zkušenost je přece užitečná právě proto, že může být aplikována znovu, v nových situacích. A zkušenost s přicházením nového může být aplikována v každé nové situaci také – je to zkušenost s budoucností. A celý problém pak spočívá v tom, zda si ze zkušenosti pamatujeme především to, kdy tím novým bylo něco nebezpečného a nás ohrožujícího, nebo spíše to, co i v nebezpečných a hrozivých situacích poukázalo na východisko, na vysvobození ze sevření danostmi. Zatíženost a jakási posedlost očekáváním všeho nejhoršího, to je základem rezignace a selhání; v našem smyslu je to vlastně ztráta „víry“ jako nakloněnosti k činu. A naproti tomu nenechat se udolat ničím, ale vždy znovu hledat východisko s nadějí, že vysvobození je možné, a být naprosto rozhodnut pro to udělat vše, co je v našich silách, je „víra“. A vzpomínka na to, jak jsme z takové situace, která vypadala zcela beznadějně, přece jen vyvázli, znamená (nebo zakládá) zkušenost s přicházením nového, které je překvapením.

(Písek, 081206-2.)